

## GKs arbeid med menneskerettigheter og etisk handel

### Innledning

GKs misjon er å bygge bærekraftige samfunn for generasjoner og vår visjon er å være et klimaforbilde. Verdien våre forplikter oss til å opptre etter den høyeste etiske standard og drive virksomheten på en ansvarlig og bærekraftig måte. Dette skal gjenspeiles i alt vi gjør. Dette er også et pågående arbeid, og det er behov og rom for stadige forbedringer. GK skal være et foregangsselskap når det gjelder ansvarlig og bærekraftig drift, samtidig som GK støtter opp om et større samarbeid i bransjen for å løse felles utfordringer knyttet til dette arbeidet.

Byggebransjen, herunder de byggtekniske fagene, har flere risikomomenter ved virksomheten med tanke på både arbeidsforhold i Norge og Europa og forholdene som produkter og komponenter produseres under i Øst-Europa og Asia.

I dette notatet redegjør vi for selskapets arbeid med aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter, anstendige arbeidsforhold og etisk handel i tråd med kravene i åpenhetsloven.

### Forankring av ansvarlighet

GKs adferdskode skal sørge for at våre verdier og etiske retningslinjer er integrert i alle selskap i GK-konsernet. GK stiller samme krav til våre leverandører og deres underleverandører. Adferdskoden for leverandører gjelder alle selskap som leverer produkter og/eller tjenester til GK.

I 2020 innførte GK en egen konsernpolicy for menneskerettigheter med oppfølgingstiltak for å sikre at menneskerettighetene og arbeidsrettskravene blir fulgt. Det er forventet at risikoene som er avdekket gjennom aktsomhetsvurderinger, samt inntreden i nye forretningsområder, vil stille nye krav til innhold i selskapets policyer. Dette vil bli vurdert som en del av det pågående arbeidet med kontinuerlig forbedring.

Vi arbeider kontinuerlig med å forankre kravene i adferdskoden og policyen i vår virksomhet, blant annet gjennom opplæring i adferdskoden og ved å inkludere hensynet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i våre interne rutiner og retningslinjer.

### Aktsomhetsvurderinger/risikovurderinger

Innkjøpsprosessen og risikovurderinger av leverandører er viktig i arbeidet med å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. GK er klar over at det finnes risikoprodukter hvor uregelmessigheter kan forekomme i vår verdikjede og det pågående arbeidet med risikokartlegging og leverandørevurdering startet opp i 2021. Vi legger OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv til grunn for vårt arbeid, og benytter OECDs kontaktpunkts selvtest<sup>1</sup> for å evaluere det løpende arbeidet.

GK benytter datasystemet Worldfavor for å sende ut og analysere vår leverandørportefølje. GKs 900 største leverandører er tilknyttet systemet og mottar henvendelser om å oppgi informasjon om følgende tema:

- Foretaksinformasjon (produkter, land, ansatte, underleverandører)
- Økonomi
- Kvalitetsledelse

<sup>1</sup> <https://www.responsiblebusiness.no/egentest-aktsomhetsvurderinger/>

- Miljøledelse
- Sosialt ansvar/menneskerettigheter
- Arbeidsmiljø/HMS
- Konfliktmineraler
- Signert GKs adferdskode for leverandører

Selskapene tildeles risikoscore basert på GKs vurderinger av besvarelsene, samt systemgenererte risikoscore basert på hvilke land selskapet, produksjonen og underleverandørene befinner seg i. Prosessen er under utvikling og forbedring, slik at selskapenes risikoscore over tid vil bli bedre kalibrert og mer nøyaktig. Selskapets risikoscore i Worldfavor, samt resultater fra informasjonsinnhenting til prekvalifisering av leverandører, gir selskapet en rating fra lav til høy, som på sikt skal publiseres i det interne leverandørregisteret. I dag gjennomføres denne koblingen manuelt, og det er på sikt planlagt å automatisere denne prosessen for å sikre tilgjengeligheten til oppdaterte data når innkjøpsbeslutninger skal fattes.

Arbeidet med å kartlegge og vurdere negativ påvirkning og skade i vår verdikjede tar utgangspunkt i selskapets hovedprosess for kjernevirksomhetene service og entreprise. Både risiko knyttet til egen virksomhet og leverandørleddet er vurdert på bakgrunn av faktisk rapportering, mens risikovurderinger knyttet til verdikjeden bakover etter første og andre leverandørledd er basert på desktopresearch. Informasjon om materialbruken og sammensetningen av konkrete produkter er basert på miljødeklarasjoner (EPD-er) der dette er tilgjengelig, samt på leverandørenes egenrapportering om materialbruk via Worldfavor.

På følgende områder er det avdekket særlig risiko knyttet til GKs direkte eller indirekte påvirkning gjennom vår virksomhet og verdikjeden:

- Konfliktmineraler
- Solceller
- Transport
- Metaller (stål, kobber, aluminium)
- Arbeids- og ansettelsesforhold hos underentreprenører
- Arbeids- og ansettelsesforhold hos leverandører og produsenter
- Teknologikomponenter

GK har en kompleks verdikjede, med mange ledd og leverandører. Dette er i seg selv en risiko fordi det gjør det vanskeligere å ha full oversikt over flyten av materialer, varer og tjenester.

GKs etablerte fagområder rør, elektro, ventilasjon og kulde er risikoområder på grunn av materialene i produktene og komponentene som benyttes. I hovedsak gjelder dette metaller og mineraler som har høyere risiko for menneskerettighetsbrudd.

Nyere fagområder som byggautomasjon, byggteknologisk utvikling og fornybar energi utgjør også risiko i form av at produktene som benyttes er høyteknologiske og består av til dels sjeldne og kostbare mineraler. Solceller utpeker seg som et særlig vesentlig område for oppfølging. Tekniske komponenter har ofte komplekse verdikjeder med risiko for brudd på menneskerettigheter og skadelig miljøpåvirkning under råvareuttak og -foredling. Det er også risiko for tvangs- og barnearbeid i disse verdikjedene.

I tillegg ser vi at teknologisk utvikling av de mer etablerte fagene også fører risikoen ved høyteknologiske komponenter inn i vår tradisjonelle verdikjede. Innen for eksempel ventilasjon ser vi økt andel «smarte» komponenter og sensorer som gir et ytterligere komplekst risikobilde.

Bruken av arbeidskraft, både i egen virksomhet og i form av underentreprenører, er et område hvor det er risiko for potensielle brudd på grunnleggende arbeiderrettigheter, anstendige arbeidsforhold, forhold knyttet til HMS og likestilling på arbeidsplassen.

Transport er et viktig risikoområde fordi GKs leverandørkjede er global og består av mange ledd, hvor både materialer, komponenter og ferdige produkter skal fraktes over landegrenser. Dette er også et område som i liten grad er kartlagt og dokumentert av GK, fordi mange leverandører tilbyr fri frakt.

## Oppfølging av våre underentreprenører og leverandører og tiltak for å redusere risikoen

Siden selskapets største leverandører ofte er grossister med svært mange underleverandører, er det vurdert at den største generelle risikoen ligger i denne delen av leverandørporteføljen. I løpet av høsten 2022 er det derfor gjennomført en mer omfattende leverandørgjennomgang (due diligence) av selskapets 10 største leverandører og underentreprenører basert på omsetning til GK. Dette kommer i tillegg til analysene gjennomført i Worldfavor. Disse 10 leverandørene og underentreprenørene har mottatt oppfølgingspunkter der det er avdekket avvik eller forbedringspunkter. Det ble ikke avdekket brudd på menneskerettigheter eller kritikkverdige arbeidsforhold gjennom leverandøroppfølgingen. Flere forbedringspunkter ble avdekket, og leverandørene har fått frist til å gjennomføre disse. GK har satt et langsiktig mål om å ha gjennomført tilsvarende leverandørgjennomgang (due diligence) for minimum 50 leverandører innen 2025 med et særskilt fokus på menneskerettigheter i overensstemmelse med nye lovkrav. Bedre datagrunnlag vil muliggjøre en mer nøyaktig og risikobasert metode for leverandørgjennomgang.

Alle kontrakter/avtaler skal inneholde krav til leverandørens egenerklæring og signering av GK sin adferdskode for leverandører.

### Underentreprenører

Bygg og anlegg er en næring der risiko for arbeidslivskriminalitet er høy, og våre underentreprenører blir derfor prioritert med tanke på tiltak og oppfølging. Kvalitet i ansettelsesavtaler, lønnsvilkår, kompetanse og arbeidsmiljøvilkår er viktige fokusområder som GK som oppdragsgiver skal påse at etterleves fullt ut og til enhver tid.

Entreprenørvirksomheten har GKs største innkjøp av arbeidskraft og tjenester i form av underentreprenører til montasje- og blikkenslagerarbeider. Prosjektledere har en viktig rolle i å sikre at disse forstår og etterlever GKs krav, både i form av krav i kontrakter og i praksis. Opplæring av prosjektledere er et viktig område for å kunne iverksette tiltak og sikre etterlevelse.

Revisjon kan utføres i regi av GK dersom det er behov for dette og adgang til revisjoner er nedfelt i kontrakt. Høy risikoscore utløser en revisjon hvor formålet er å redusere risiko.

Det skal gjennomføres revisjoner etter stikkprøve/ vilkårlig utvalg, etter sentral revisjonsliste. Det er de største og mest brukte underentreprenører som primært skal være gjenstand for revisjon. I tillegg vil HMS sentralt kunne beordre revisjon.

Når vi avdekker feil, mangler eller brudd på lover, regler og våre etiske retningslinjer, får underentreprenørene og leverandørene en frist til å rette opp forholdene.

### Produkt- og materialleverandører

Leverandørregistrets formål er å redusere risiko for GK og bidra til en seriøs bygg- og anleggsnæring. Registrering skal dokumentere at foretaksinformasjon og lovpålagte krav, slik som skattemessige forhold og lønns- og arbeidsvilkår for ansatte, er ivarettatt.

Innkjøpsrådene i GK spiller en viktig rolle i å kommunisere våre forventninger og krav til samarbeidspartnere, og i å velge ansvarlige aktører når innkjøpsguider og leverandørbefalinger skal utarbeides. Opplæring av innkjøpsrådene innenfor menneskerettigheter og aktsomhetsvurderinger er et prioritert område for videre tiltak.

Grossistene innen hver enkelt innkjøpskategori er viktige samarbeidspartnere for GK i arbeidet med å sikre ansvarlighet i leverandørkjeden. Det er i Q3 2022 iverksatt egen datainnsamling fra grossistene utover det som etterspørres via Worldfavor, og det vil i 2023 lages en egen plan for oppfølging av ansvarlige innkjøp hos grossistene vi benytter.

Selskapets strategi inneholder også utviklingen av en plan for arbeid med sirkulærøkonomi, og det er en ambisjon at ombruk og resirkulerte materialer på sikt skal erstatte bruken av førstegangsressurser, både i GKs virksomhet og hos våre leverandører.

Fremover skal risikokartleggingen oppdateres, og flere tiltak vil vurderes innen flere innkjøpskategorier.

Identifiserte tiltak internt i GK:

- Policy for materialer
- Økt dialog med grossistledet om deres rolle i verdikjeden
- Opplæring i selskapets arbeid med menneskerettigheter for alle innkjøpsråd

**Rapportering og offentliggjøring av informasjon**

Konsernets bærekraftsfunksjon og juridisk avdeling i GK Norge har gjennomført de innledende aktsomhetsvurderingene og risikovurderingene som er fremlagt for konsernledelsen.

HMS-funksjonen i GK Norge, samt kvalitets- og miljøsjefer i GK Sverige og Danmark, gjennomfører stikkprøver og leverandørrevisjoner i henhold til lokale rutiner.

GK har siden 2019 rapportert på selskapets arbeid med menneskerettigheter som en del av konsernets ESG-rapportering. Års- og bærekraftsrapporten for 2022 vil for første gang inneholde redegjørelse i tråd med kravene i åpenhetsloven, herunder vårt arbeid med aktsomhetsvurderinger og oppfølging av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i vår virksomhet og verdikjede.

Henvendelser og spørsmål knyttet til GKs arbeid med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold kan rettes til [menneskerettigheter@gk.no](mailto:menneskerettigheter@gk.no) og vil besvares senest tre uker etter henvendelsen er mottatt.

**Relevante policyer og dokumenter**

1. GKs adferdskode for leverandører
2. GKs policy for menneskerettigheter
3. Spørsmålskategorier i Worldfavor
4. Risikomatrise
5. Relevante interne rutiner og prosesser
  - a. 18-05 Revisjoner
  - b. 20-02 Leverandørregister
  - c. 20.021 Egenerklæring ved prekvalifisering av leverandører til GK
  - d. 20-022 Sjekkliste ved revisjon HMS av underentreprenører leverandører